

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta, jolla lyhennettäisiin kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien pituutta. Lupien jatkaminen edellyttäisi arviota kansainvälisen suojelun jatkamisen tarpeesta. Lisäksi esityksessä uudistettaisiin kansainvälisen suojeluaseman myöntämistä, lakkauttamista ja peruuttamista koskevaa sääntelyä vastaamaan määritelmädirektiivin mahdollistamia tiukennuksia. Toissijaisensuojeluaseman poissuljentaperusteita täydennettäisiin määritelmädirektiivin mahdollistamalla tavalla.

Viite: Lausuntopyyntö 20.2.2024 VN/24058/2023, VN/24058/2023-SM-2

Yleistä

Suomen UNICEF (jatkossa UNICEF) kiittää lausuntopyynnöstä ja jättää esityksestä lyhyen lausunnon, lapsen oikeuksiin keskittyen.

UNICEFilla on YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen kirjattu rooli (§45) toimia sopimuksen täytäntöönpanon arvioijana ja asiantuntijana.

Valmistelussa olevat monet ulkomaalaisen asemaan vaikuttavat esitykset tulevat lausunnon liian lyhyellä lausuntoajalla, kestävämmän perustein, sekä pirstaloituneina, joka heikentää valmistelun laatua, seuranta ja ymmärtämistä lausujan näkökulmasta ja on ennen kaikkea suuri riski ihmisille, joita muutokset koskettavat.

Lapsen edun arviointi on ollut sisäministeriössä ja sen hallinnon alalla kuitenkin jatkuva haaste, ja myös kehittämisen kohde. Ohjeistukset ja henkilökunnan koulutukset eivät ole tuottaneet käytäntöön riittävää tulosta.

Yleisesti toistamme ehdotuksemme siitä, että jo **ulkomaalaislain 6 §:ään lisätään sama viittaus lastensuojelulain 4 §:ään**, kuin on laissa Kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (5§ ”Lapsen etua arvioitaessa on otettava huomioon, mitä lastensuojelulaissa ([417/2007](#)) säädetään lapsen edun arvioimisesta”). **Tämä olisi yksi askel edistää jatkossa maahanmuuttoa koskevissa päätöksissä velvoitetta arvioida lapsen etu.**

Nostamme tämänkin esityksen kohdalla esiin puutteellisen lapsen edun arvioinnin.

Lapsen edun arviointia ei ole tässä esityksessä tehty

Esityksen luvusta 3.9.1., jossa käsitellään kansainvälisiä velvoitteita, puuttuu olennainen velvoite: YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa sopimusvaltioita huomioimaan ja harkitsemaan lapsen edun.

YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa¹ nro 14 todetaan, että **sopimusvaltioilla on "velvollisuus varmistaa**, että kaikissa lapsia koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa päätöksissä sekä politiikoissa ja lainsäädännössä osoitetaan, että lapsen etu on otettu ensisijaisesti huomioon. Tähän kuuluu muun muassa **kuvaus siitä, kuinka lapsen etua on tarkasteltu ja arvioitu ja mikä painoarvo sille on annettu päätöksessä."**

Hallituksen esityksessä puuttuu lapsen edun arviointi. Esityksessä on todettu seuraus: "oleskelulupien pituuden lyheneminen vaikuttaa suoraan alaikäisiin mukana hakeneisiin tai yksin tulleisiin alaikäisiin turvapaikanhakijoihin, jotka saavat kansainvälistä suojelua. Lisäksi myös perheenyhdistämisen kautta oleskeluluvan saaneiden lasten oleskelulupien pituus lyhenee, jos perheenkokoajan oleskelulupa perustuu kansainväliseen suojeluun. Oleskelulupien lyhenemisen ja aiempaa tiheämmän jatkolupien hakemisen voidaan arvioida vaikuttavan motivaatioon kotoutua." (s.23)

Esityksessä esiin nostettu riski "kotoutumisen motivaation heikkenemisestä" olisi pitänyt arvioida lapsen kannalta, eli tehdä lapsivaikutusten arviointi. Miten se vaikuttaa hänen ja hänen perheensä yhteiskuntaan sopeutumisessa, lapsen haluun oppia kieltä ja edelleen koulumenestykseen, itsetuntoon, sosiaalisiin suhteisiin ja koko kasvuun.

Lapsuus on ainutlaatuinen ajanjakso kasvaa täyteen mittaansa, ja myös yhteiskuntaa tukevaksi vastuuntuntoiseksi aikuiseksi. Tätä hyvää lapsuutta, ja samalla yhteiskunnan kestävyttä voidaan joko tukea tai tuhota lapsuuteen vaikuttavilla päätöksillä. Kotoutumisen heikkeneminen synnyttää kallista palveluvelkaa, eikä saavuta kaavailtuja säästöjä. Yhteiskunta menettää rakentajansa.

Nyt kaavailtu esitys on myös ristiriidassa Työ- ja elinkeinoministeriön tavoitteiden kanssa. Ministeriön nettisivuilla todetaan: "Kotoutumista edistävän politiikan avulla vastataan Suomeen eri syistä muuttaneiden ihmisten sekä monimuotoistuvan yhteiskunnan tarpeisiin."²

Helsinki 12.3. 2024

Inka Hetemäki
Vaikuttamis- ja ohjelmatyönjohtaja
Suomen UNICEF ry

¹ CRC/C/GC/14 29. toukokuuta 2013 (YK:n lapsen oikeuksien komitea julkaisee yleissopimuksen toimeenpanon tueksi yleiskommentteja, joissa se esittää tulkintansa sopimuksen velvoitteista.)

² Työ ja elinkeinoministeriön nettisivut <https://tem.fi/tyovoiman-maahanmuutto-ja-kotouttaminen>